

Tool 4: Breng het 'systeem' rondom jou in kaart

Feedbackcirkels¹

Doel:

Deze tool heeft als doel om te kijken hoe het systeem rond jou werkt. Of anders gezegd: na verloop van tijd heb je het gevoel dat dezelfde problemen terugkomen of dat er variaties op dezelfde oplossingen worden voorgesteld. Je hebt daardoor het gevoel dat je wat in cirkeltjes draait als het op verandering aankomt. Met feedbackcirkels kan je zien hoe het systeem rondom jou zichzelf in evenwicht houdt. Dat inzicht kan (gemakkelijker) leiden tot wat je dan zeker moet veranderen.

Zeker wanneer je het gevoel hebt 'vast te zitten' kan deze tool interessante inzichten bieden. We werken hier met jouw subjectieve perceptie van het systeem rondom jou. Als je dit goed wil doen, dan heb je jouw sterktes en de factoren uit de bevraging nodig.

Als je als leraar geen noemenswaardige problemen ervaart en doorgaans met veel energie naar school vertrekt, leidt deze tool minder tot nieuwe inzichten. Als het tegenovergestelde het geval is, krijg je hiermee in beeld waar je je verandering op moet richten om het meest effect te hebben. In het systeemdenken noemen we dat de 'hefbomen' (Meadows, z.d.²).

Wat moet je weten?

- Een (complex) systeem, in dit geval de school, blijft functioneren omdat verschillende factoren elkaar beïnvloeden én elkaar in evenwicht houden. In systemisch denken worden die beschreven als feedbackcirkels (loops). Een loop kan versterkend zijn en tot 'meer' leiden. Een andere loop is 'balancerend' en leidt tot 'minder'. Er zijn factoren die in verschillende loops thuishoren. Die heten de hefbomen.
- Een voorbeeld: meer negatief gedrag van leerlingen, leidt tot meer strafstudies, leerlingen voelen dat het onbegrip stijgt en daardoor stellen ze nog meer negatief gedrag. Dit is een versterkende cirkel. Het secretariaat van de school kan het aantal strafstudies niet meer aan. De directie neemt maatregelen en vraagt aan leerlingenbegeleiders om het aantal strafstudies voor de moeilijkste leerlingen te verminderen door hen intensiever te begeleiden, daardoor vermindert het aantal strafstudies. Maar dit kan alleen als de leerlingenbegeleiders daar tijd voor hebben. Dit is een verzwakkende cirkel in het systeem. Beide systemen houden elkaar in evenwicht, maar door het tijdsgebrek van de leerlingenbegeleiders zien we een schommelbeweging in het aantal strafstudies. De hefboom in dit systeem is negatief gedrag van leerlingen. Als we op de hefboom ingrijpen (op andere manieren dan gesprekken met leerlingenbegeleiders), hebben we een groter effect omdat we op twee cirkels ingrijpen. De school grijpt hier in op de factor 'leerlingenbegeleiders', maar dat is geen hefboom, want die factor zit niet in de twee cirkels. Het effect is dus tijdelijk en beperkt.

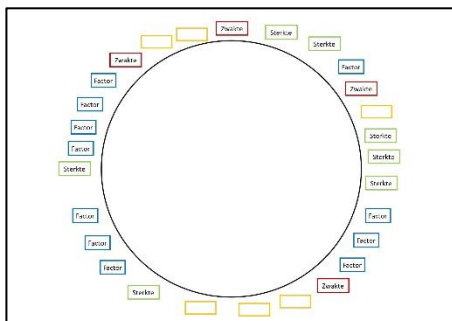
¹ Jones, P. & Van Ael, K. (2022). *Design systems through complex systems*. BIS Publisher.

² Meadows, D. (z.d.) Leverage Points: Places to intervene in a system. Geraadpleegd van: https://donellameadows.org/wp-content/userfiles/Leverage_Points.pdf op 24 november 2023.

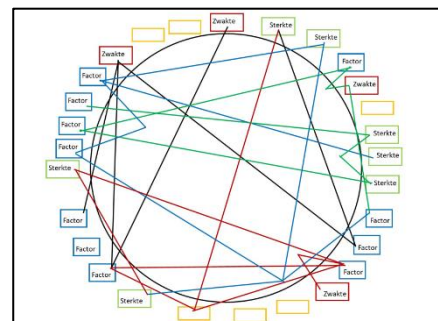
Hoe pak je dit aan?

1. Neem het materiaal dat je al uitwerkte met:
 - Jouw sterktes (*Tool 2*)
 - Jouw persoonlijk visie op factoren die voor jou belangrijk zijn (*Tool 3*)
2. Schrijf de kernwoorden op aparte kaartjes of post-its en leg ze in een grote cirkel op een leeg blad.
3. Neem een stift en trek lijnen naar kaartjes die met elkaar verbonden zijn of elkaar beïnvloeden³. Zo ontstaan er groepen van kaartjes. Gebruik voor de versterkende cirkels groene lijnen en voor verzwakkende cirkels rode lijnen (of werk met plusje en minnetjes naast de lijnen).
4. Denk goed hoe de factoren voor jou samenhangen. Zorg ervoor dat alle feedback loops sluiten! Daarvoor is het soms nodig om:
 - Kaartjes met energie kostende sterktes of met energie gevende of energie kostende zwaktes te maken.
 - Kaartjes met factoren bij te maken (of om ze uit de stapel 'niet belangrijk' te halen).
5. Leg nu alle cirkels apart en niet op het blad met de lijnen. Ook daarvoor moet je kaartjes bijmaken, als sterktes of factoren in twee of meer cirkels blijken te zitten. Denk goed na over de volgorde in de loop: wat versterkt of verzwakt precies wat? Zorg dat elke cirkel sluit.
6. Draai het lege blad vanuit stap 2 om. Leg hierop de cirkels en zorg er nu voor dat dubbele kaartjes terug op elkaar liggen. Dat zijn de hefbomen. Schrijf bij elke cirkel of die versterkend, dan wel verzwakkend is. Verduidelijk de cirkels door lijnen te trekken tussen de factoren.
7. Neem hiervan een foto.
8. Denk nu na hoe deze kettingen versterkend werken voor je toekomstperspectief of net remmend werken. Bij de versterkende kettingen of loops leg je een kaartje met een plus op. Voor de balancerende of remmende kettingen of loops een kaartje met een min op. Gebruik daarvoor de kaartjes in kleur ...

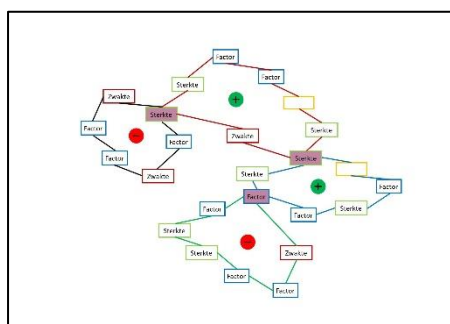
Stap 2

Stap 3

Stap 6

³ Trek de lijnen tot op de kaartjes (zie afbeelding stap 3), want je gaat straks de grote cirkel uit elkaar halen om stap 6 te maken